

The Armed Man (A Mass for Peace) – Karl Jenkins (Wales, 1944)

Uitvoerenden:

Fanfare Orpheus Bathmen o.l.v. Berjan Morsink.

Projectkoor HetKoor o.l.v. dirigent Mark Schrijver.

Lucie Tromp - alt-soliste

Karl Jenkins heeft na zijn opleiding in de klassieke muziek, o.a. aan The Royal Academy of Music in Londen, een veelzijdige ontwikkeling als componist en musicus doorgemaakt. In de jaren zestig kreeg hij grote bekendheid als jazz- en rockmuzikant. Als toetsenist speelde hij mee in de experimentele rockband The Soft Machine, waarvan hij later ook de leider werd. Pas in 1995 brak hij als klassiek componist door met het album *Adiemus*.

The Armed Man, dat de ondertitel *Mis voor de vrede* heeft, is geschreven in opdracht van het Royal Armouries Museum ter gelegenheid van de verhuizing van dit museum van Londen naar Leeds. De opening van de nieuwe locatie en de aanstaande millenniumwisseling vormden voor Guy Wilson, toen directeur van het museum, de aanleiding Jenkins te vragen om deze compositie te maken. Hieruit spreekt hoop op een millennium zonder oorlog. De première, o.l.v. Jenkins zelf, vond plaats in de Royal Albert Hall in Londen (2000). De oorspronkelijke versie is geschreven voor symfonieorkest. Jenkins heeft *The Armed Man* opgedragen aan de slachtoffers van de Kosovocrisis, die door de luchtaanvallen van de NAVO in maart 1999 tot een hoogtepunt kwam. Zonder een pacifistische moraal of specifieke geloofsovertuiging te verkondigen kan de vraag worden gesteld waarom er, ondanks de vele lessen uit het verleden, nog steeds naar de wapenen wordt gegrepen. Jenkins en Wilson kozen teksten uit, die Hindoestaanse, Islamitische, Joodse en Christelijke tradities verbinden. Zij maken zichtbaar dat oorlog overal is en van alle tijden. De opbouw van *The Armed Man* leidt ons door alle stadia van oorlog. In de muziek komt dit tot uiting in dreiging, agressie, ontzetting en verdriet om uiteindelijk uit te komen bij hoop en vrede.

Toelichting op de liederen van 'The Armed Man'

'The Armed Man' volgt in grote lijnen de structuur van de katholieke mis. **1.** *l'Homme armé* (De gewapende man) Jenkins gebruikt het motief van een geliefd middeleeuws Frans volksliedje dat gezongen werd in de kroeg en op straat, vaak met begeleiding van trom en blazerssignaal. Het is een waarschuwing voor de komst van de vijand en een oproep tot bewapening. **2.** *Call to prayers* (Oproep tot gebed). Vanaf de minaret van de moskee worden moslims elke dag vijfmaal door de muezzin opgeroepen tot gebed. **3.** In het Kyrie wordt God om ontferming gevraagd. De melodie van het vijfstemmige *Christe eleison* komt uit de mis *l'Homme armé* van Palestrina. **4.** Enkele fragmenten uit de psalmen van David (ps 56 en 59) worden gezongen in *Save me from bloody men* (Red mij van hen die bloedvergieten). De mannenstemmen klinken vol vrees en angst, eindigend in een schreeuw: 'Red mij!' **5.** Het Sanctus is als een lofprijzing. Het klinkt onheilspellend en heeft al een militaire inslag qua toon en ritme. Het Hosanna is vol van overmoed. Een vrome houding is blijkbaar niet de weg naar vrede. **6.** In *Hymn before action* bereidt men zich voor op de veldslag. Jenkins gebruikt een stoer koorgeluid waaruit vastberadenheid en broederschap klinkt en de kracht om samen te strijden en te sterven. Heldendom lokt. **7.** Dit is een kantelpunt in *The Armed Man*; het smeken tot God om bescherming gaat over in de dappere voorbereiding op de aanval. *Charge!* (Val aan!) is het hoogtepunt van de strijd. De mannen worden opgehitst door de kracht van het geluid van trommels en trompetten. De vrouwen onderbreken dit met een aanmoedigend 'Sterven voor je land is een zegen'. Met luide kreten wordt de aanval ingezet. Wat brengt oorlog teweeg? **8.** In schrille akkoorden wordt de totale ontluistering geschilderd in *Angry flames* (Boze vlammen) van de Japanse dichter Sankichi. Hij was 26 jaar oud toen hij getuige was van het bombardement op Hiroshima in 1945. Hij stierf in 1957 aan leukemie ten gevolge van de radioactieve straling waaraan hij werd blootgesteld. **9.** *Torches* (Toortsen) komt uit de *Mahābhārata*, een omvangrijk religieus en filosofisch epos uit India en een belangrijke culturele hoeksteen van het Hindoeïsme. Jenkins gebruikte een deel van de tekst dat verhaalt van de grootste veldslag van de oude wereld, waar vrienden en verwanten elkaar bevochten. Zowel jong als oud stierven in het gevecht en smart bleef niemand bespaard. De helden eisten de overwinning op, maar erfden slechts een koninkrijk zonder familie en vrienden. Pijnlijke dissonanten vatten het beeld samen: Mensen en dieren als levende fakkels. **10.** Als uit de verschroeide aarde klinkt het *Agnus Dei* op als een hunkering naar vrede en verzoening. Er zijn geen overwinnaars, er is slechts verdriet. **11.** *Now the guns have stopped* is een tekst van Guy Wilson zelf over het verlies van zijn vriend. Weegt het doel van de oorlog op tegen het offer dat gebracht moest worden? Die vraag wordt gesteld nu de strijd voorbij is. **12.** De lieflijke melodie in het *Benedictus* biedt troost na de grote verliezen. Het koor neemt het over, zingt dan het krachtige Hosanna als lofprijzing en keert

terug naar de troostende melodie waarmee het Benedictus begon. **13.** Het slot bestaat uit vier fragmenten. Het thema wordt herhaald en gaat over in het energiek gezongen Better is peace than always war. Dit is een citaat uit de mythes van de 7 Ridders van de Ronde Tafel. Zij zwoeren te vechten en te leven voor vrede en gerechtigheid. Simpele zinnen, voortgekomen uit bittere ervaring. Ring out the war, ring in the peace: Weg met de duizenden jaren oorlog die achter ons liggen. Alleen maar vrede de komende duizend jaar. Het klinkt zo feestelijk, zo uitnodigend en hoopvol voor het nieuwe millennium. Eens, ooit, vroeger of later, zal de vrede overwinnen. Het slotkoraal is een bijbels visioen van vrede: er komt een tijd zonder zorgen en pijn.

1. L'homme armé

L'homme armé doit on douter. On a fait partout crier que chacun se viegne armer d'un haubregon de fer.

2. The call to prayers

āllahu ākbar (4x) āsh'hadu ān lā ilaha illā-llah āsh'hadu ānna mūhammadār rasūlu-llah hayyā `alā-s-salah hayyā `alā-l-falāh āllahu ākbar ā ilaha illā-llah

3. Kyrie

Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison.

4. Save me from bloody men

Be merciful unto me O God! for man would swallow me up.
He fighting daily oppressteth me.
Mine enemies would daily swallow me up; for they be many that fight against me, O Thou most high! Defend me from them that rise up against me; deliver me from the workers of iniquity and save me from bloody men.

5. Sanctus

Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt caeli et terra gloria tua, Hosanna in excelsis.

6. Hymn before action

The earth is full of anger, the seas are dark with wrath. The nations in their harness go up against our path. Ere yet we loose the legions, ere yet we draw the blade. Jehovah of the Thunders, Lord, God of Battles, aid!
High lust and froward bearing, proud heart, rebellious brow, deaf ear and soul uncaring, we seek Thy mercy now!
The sinner that forswore Thee, the fool that passed Thee by, our times are known before Thee, Lord, grant us strength to die!

7. Charge

The trumpet's loud clangour excites us to arms with shrill notes of anger and mortal alarms.
How blest is he who for his country dies.
The double, double beat of the thundering drum cries 'Hark the foes come. Charge, 't is too late to retreat'.
How blest is he who for his country dies. Charge, Charge!

8. Angry flames

Pushing up through smoke from a world half darkened by overhanging cloud. The shroud that mushroomed out and struck the dome of the sky. Black, red, blue dance in the air, merge, scatter. Glittering sparks already tower over the whole city. Quivering like seaweed, the mass of flames spurts forward. Popping up in the dense smoke, crawling out, wreathed in fire, countless human beings on all fours.

In a heap of embers that erupt and subside, hair rent, rigid in death, there smoulders a curse.

9. Torches

The animals scattered in all directions, screaming terrible screams. Many were burning, others were burnt. All were shattered and scattered mindlessly, their eyes bulging. Some hugged their sons, others their fathers and mothers, unable to let them go, and so they died. Others leapt up in their thousands, faces disfigured and were consumed by the fire. Everywhere were bodies squirming on the ground, wings, eyes and paws all burning. They breathed their last as living torches.

10. Agnus Dei

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis, dona nobis pacem.

11. Now the guns have stopped

Silent, so silent now, now the guns have stopped.
I have survived all, I, who knew I would not.
But now you are not here. I shall go home alone;
and must try to live life as before, and hide my grief.
For you, my dearest friend, who should be with me now, not cold, too soon, and in your grave. Alone.

12. Benedictus

Benedictus, qui venit in nomine Domini. Hosanna in excelsis.

13. Better is peace

Better is peace than always war. And better is peace than ever more war. L' homme armé doit on douter.
Ring out the thousand wars of old. Ring in the thousand years of peace. Ring out the old, ring in the new. Ring, happy bells, across the snow. The year is going, let him go. Ring out the false, ring in the true. Ring out old shapes of foul disease. Ring out the narrowing lust of gold. Ring out the thousand wars of old. Ring in the thousand years of peace. Ring in the valiant man and free the larger heart, the kindlier hand. Ring out the darkness of the land, ring in the Christ that is to be.
God shall wipe away all tears and there shall be no more death, neither sorrow, nor crying, neither shall there be any more pain.
Praise the Lord!

